

12 utfordringer på psykisk helse- og rusfeltet

Per Halvorsen
journalist

Psykologtidsskriftet har identifisert 12 sentrale utfordringer på psykisk helse- og rusfeltet. De er oversendt statsministerkandidatene for de to største partiene på Stortinget, Erna Solberg og Jonas Gahr Støre, sammen med en invitasjon til å fortelle i juliutgaven hva de vil med feltet i neste stortingsperiode. Opplistingen er ikke ment å være uttømmende.

- 1 **Finansiering 1:** Hvor egnet er innsatsstyrt finansiering (ISF) for psykisk helse og rusfeltet? ISF har vært kritisert for å stimulere til flest mulig behandlinger fremfor best mulig behandling, og for å være bedre egnet for standardiserte prosedyrer framfor behandling, som i større grad må tilpasses individuelle behov.
- 2 **Finansiering 2:** Stiller regjeringen strenge nok krav til helseforetakene om å realisere «den gyldne regel», som pålegger høyere prosentvis vekst i psykisk helsevern og rusbehandling enn i somatikken?
- 3 **Sengekapasitet:** Har nedbyggingen av antall sengeplasser i psykisk helsevern gått for langt? Fra 1998 til 2019 ble antall døgnplasser for voksne mer enn halvert. Innebærer det kortere liggetider og økt risiko for sosial nød, tilbakefall, bruk av tvang og fare for selvmord?
- 4 **Tidsbruk:** Hvordan sikre tid nok til behandling? Psykologforeningens undersøkelse blant psykologer i psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling fra 2019 konkluderte med at hver fjerde pasient ikke fikk behandling ofte nok til at den var virksom. For én av fem pasienter ble behandlingen avsluttet før den var ferdig.
- 5 **Kvalitetsmål:** Hvilke kvalitetsindikatorer måler best om psykisk helsetjenester gir virksom behandling? Dagens 30 kvalitetsindikatorer har vært kritisert for å være valgt fordi de enkelt kan telles, ikke fordi de gjenspeiler reell kvalitet. Bør ikke eksempelvis brukerrapporterte kvalitetsmål få større betydning?
- 6 **Lik rett til psykisk helsehjelp:** Hva skal kommunene levere av psykisk helsetjenester som sikrer rett til nødvendig psykisk helsehjelp uavhengig av postnummer? •
- 7 **Samhandling:** Hvordan sikre nødvendig samhandling mellom tjenestenivåene og sørge for oppfølging av alvorlig syke når de skrives ut av psykisk helsevern til kommunen de skal bo i?
- 8 **Rekruttering I:** Hvordan dekke behovet for psykologkompetanse i kommunene? Psykologer og psykologspesialister er blant faggruppene kommunene sliter mest med å rekruttere. Flere steder står stillinger ubesatt, ikke minst i mindre kommuner.
- 9 **Rekruttering II:** Hvordan hindre «flukt» fra spesialisthelsetjenesten? Noen helseforetak sliter med høy turnover. I Finnmarkssykehuset steg den fra 14,5 prosent i 2018 til 28,3 prosent i 2020. Ved Oslo universitetssykehus har det vært rapportert at det er blitt stadig vanskeligere både å holde på og rekruttere psykologspesialister.
- 10 **Pakkeforløp:** Er pakkeforløp den beste veien til bedre hjelp og mer brukermedvirkning, eller et symptom på grunnleggende mistillit til fagutøverne? 68 prosent av ansatte mener pakkeforløpene i liten grad, eller ikke i det hele tatt, har bidratt til mer sammenhengende og koordinerte forløp. Mange pasienter rapporterer at de har liten innflytelse over egen behandling

- 11 **Skjevfordeling av avtalespesialister:** Hvordan sikre bedre tilgang til avtalespesialister uavhengig av hvor i landet du bor? Avtalespesialister har driftsavtale med det offentlige og er derfor billigere enn privatpraktiserende uten avtale, fordi pasienten får frikort.
- 12 **Pandemien:** Hvilke ekstrautfordringer følger av nedstengningen? Trykket på telefontjenestene til frivillige organisasjoner har vært «all time high», og nylig varslet over to hundre barnpsykologer om økt lidelsestrykk blant barn og unge. Folkehelseinstituttet har rapportert at de fleste barn og unge får det litt dårligere på noen livsområder, muligens litt bedre på andre. Et mindretall får det dårligere på mange livsområder. Kjøsutvalget konkluderte med at de mest sårbare har hatt størst belastninger, men at virkningene av pandemien har vært begrenset for de fleste.

REFERANSER

- Helsedirektoratet (2019). SAMDATA Spesialisthelsetjenesten Døgnplasser i det psykiske helsevernet. Oslo: Helsedirektoratet <https://www.helsedirektoratet.no/rapporter/samdata-spesialisthelsetjenesten>
- Halvorsen, P. (2020). Store lokale forskjeller i turnover. Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 57, nummer 11, 2020, side 802 - 805. <https://psykologtidsskriftet.no/2020/10/store-lokale-forskjeller-iturnover>
- Ådnanes, M., Kaspersen, S. L., Melby, I., Lassemo, E. (2020) Pakkeforløp for psykisk helse og rus – fagfolks erfaringer første året. SINTEF Helsetjenesteforskning. https://www.sintef.no/globalassets/sintef-digital/helse/sintef-2020_00064-evaluering-av-pakkeforlop-psykiskhelse-og-rus.pdf
- Ådnanes, M., Høiseth, J.R., Magnussen, M., Thaulow, K., Kaspersen S.L. (2021) Pakkeforløp for psykisk helse og rus – brukere, pårørende og fagfolks erfaringer. SINTEF. https://www.sintef.no/globalassets/sintef-digital/helse/rapport-2_pakkeforlop_1.3.2021_signert.pdf
- Løken, P.M. et al. (2021, 22. februar). Bekymringsmelding. nrk.no/ytring <https://www.nrk.no/ytring/bekymringsmelding-1.15380488>
- Nøkleby, H., Berg R.C., Muller A.E., Ames, H.M.R. (2021). Konsekvenser av covid-19 på barn og unges liv og helse: en hurtigoversikt. Folkehelseinstituttet. <https://www.fhi.no/publ/2021/konsekvenser-av-covid-19-pa-barn-og-unges-liv-og-helse/>
- Kjøs, P. et al. (2021) Livskvalitet, psykisk helse og rusmiddelbruk under Covid-19-pandemien Utfordringsbilde og anbefalte tiltak. Rapport fra regjeringsoppnevnt ekspertgruppe. Helse- og omsorgsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/livskvalitet-psykisk-helse-og-rusmiddelbrukunder-covid-19-pandemi/id2846714/>
- Osborg Ose, S., Kaspersen, S. (2020). Kommunalt psykisk helse og rusarbeid 2020: Årsverk, kompetanse og innhold i tjenestene. SINTEF. <https://www.sintef.no/prosjekter/2015/kommunaltpsykiskhelseog-rusarbeid/>
- Meld. St. 11 (2020–2021) Kvalitet og pasientsikkerhet 2019. Helse- og omsorgsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-11-20202021/id2791147/?q-kvalitetsindikatorer&ch=2#kap7>